„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку, уторком на по табака.

Цена је за Аустро-Угарску:
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.

За Србију:
на четврт год. 8 дин., на по год. 16 дин.

Народни бројеви од петка, нарочито за шире народне кругове уређени, могу засебно да се претплате, а цена им је:
на 1 месец . . . . . 25 нов.
на четврт године . . . . . 75 нов.

ЗАСТАВА.

За ОГЛАСЕ плаћа се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова; за жиг се плаћа по 30 нов. сваки пут.
За „Приповедно“ плаћа се 20 нов. од врсте.

ДОПИСИ шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ.“

Уредништво и администрација „Заставе“ налази се у кући г. Ст. Јефтића, главна улица

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСЕ не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 нов.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ.

БРОЈ 84. У НОВОМ САДУ У СРЕДУ 3. ЈУНА 1898. ГОДИНА XXXIII.

Будим-Пешта — светско пристаниште.

У овој нашој отаџбини све су народности пред законом равноправне, све народности морају да сносе терете државне и општинске, па и крв своју да заложе за своју домовину. Ва истину, и дужни смо то као прави родо- и домољуби да чинимо, јер куд би нас то одвело, кад би свака народност у једној држави свака на своју руку хтела имати разне законе и уредбе. Али . . .

Према тим оправданим дужностима требале би и остале немађарске народности имати по том хваљеном „равноправном“ закону иста и права, које и владајуће племе ужива. А шта видимо, видимо да је нами Србима окрњена и наша црква автономија, па и тако окрњену хоће меродавни а даље да крње — да униште; на просветном пољу раде свим могућим сретствима, да немађарским народностима одроде своје вероисповедне школе и да им пониште свој вероисповедни карактер, у којима се могу осећати: да су Срби, Румуни, Словаци, Немци итд. Забраниће Немцима немачка позоришта а почеше и наше српско народно позориште денунцирати. Уживале су некад — у бољем времену — немађарске народности и субвенције за културне цељи, али то је давно било, сад се само приповеда.

Напротив пак видимо, да шовинизам све више маха у владајућем мађарском племену узима и да се са неким планом све у престоници Будимпешти концентрише. Виши просветни заводи, разни музеји, учена друштва, трговина и политика — све је тамо у мађарском духу усредоточено, а све то морају и остале немађарске народности „знојем лица свога“ да издржавају, не би ли се тако пред Европом могла отпорна снага мађарска са свим својим сјајем изнети.

И то све није за сјај престонице доста. — Министар трговине барон Денијел поднео је нацрт, **да се Будим-Пешта прогласи пристаништем управо: слободним пристаништем свију светских лађа.** Да се то изведе, има се око престонице Дунав регулисати, за тим стоваришта, магазини и друге разне грађевине у великом стилу зидати, које би требало у току времена од 4 године подићи, а коштало би маленкост од 8 милијуна форината.

А да би ново светско слободно пристаниште било примамљивије, биће увоз стране робе од сваке дажбине (дал на корист или штету нашу?) ослобођен. — Са тим најновијим планом морају и немађарске народности да рачунају, јер свима нами биће то нових терета и дација јер држимо, да и отуда неће нами, као и до сада мед и млеко потећи, а да неговоримо о нашој још у повоју налазећој се индустрији.

Та немађарским народностима, неби ни то криво било, кад би влада и меродавни кругови и са тим, баш у интересу наше заједничке домовине на чисто хтели да буду: **да у нашој домовини Угарској и других народности имаде, за чије добро и благостање треба бригу водити, а не да смо пасторчад. Наша домовина коју више свега љубимо, треба у сваком погледу, и у дужностима и у правима, да нам буде свима права мати а не — мађеха**

А да ли ће та концентрација свега у једној вароши имати смисла, слободни смо да посумњамо, јер примера имамо у томе, да је концентрација свињског трга у Штајнбрух-у силне милијуне штете донела у след заразне болести, што би се можда избегло, да су таке пијаце и по другим варошима уређене биле, као н. пр. у Земуну, Белој Цркви, Ђуру и т. д.

А на крају, тај сјај Будим-Пеште са пристаништем може нам донети и „благодети“ — азијатску кугу. **Ш.**

Нови Сад 2. јуна.

Чега смо се бојали нисмо се убојали. У Бечу се живо воде преговори међу квотним изасланствима. Угарски и аустријски одбор седморице загазили су већ у ватру. Аустрија хоће ни мање ни више већ да нам повиси квоту на 38·5 процента. Угарско квотно изасланство томе се одупире. Ко ће попустити? Аустрија за цело не. А ми? То ће по свој прилици бити. Аустријанци познају наше стање, па с тога прете. И ми познајемо наше стање, па с тога попуштамо. Ми смо писали већ о том доста. Да нам се неби пребацило да пренагљујемо, ограничићемо се за сада само, на изнашање досадањих преговора. По њему судећи наше квотно изасланство опире се, копрца се, но то нам ни мало наде не улива. Првом згодном приликом вратићемо се по ново на ову ствар, а сад ево шта се догађа у Бечу.

О преговорима квотних изасланстава од недеље доноси „Будимпештански Хирлап“ овај извештај.

Квотна изасланства одржала су у току данашњег дана троструке седнице: Пре подне у 10 сати искупили су се чланови аустриског квотног изасланства и остали су до 1 сата после подне заједно; после подне у 3 сата одржали су угарски и аустриски одбори седморице заједничку седницу. После подне од 4—6 саветовали су се чланови угарског квотног изасланства.

Седница ауст. квотног изасланства, којој је присустовао и мин. пред. гроф Тун, и мин. фин. Кајца, била је врло бурна. У току саветовања породише се три предлога. По једном треба аустр. изасланство да се чврсто држи свога досадањег становишта, да се квота има одредити према одношају броја становништва; но многи се изјавише против овога начела. Други предлог, кога донеше Пољаци, хоће да установи сталан кључ на тај начин, да се за покриће заједничких издатака узме осим прихода цола још и један део пореза на потрошарину. Трећи предлог, који је поднео др. Менгер, тражи, да се квота рачуна на основу посредног и непосредног пореза. После дугачке, бурне расправе прешло се на гласање. Оба прва предлога су пропала а трећи је примљен. По томе дакле има се квота рачунати на основи посредног и непосредног пореза, тиме ће се уједно и угарском изасланству изићи на сусрет (?!) По тој основи Угарска би квота износила 38·5 процента а аустријска 61·5, и ако табле, које је израдила аустријска влада одређују за Угарску квоту од 36·4 процената.

Овај закључак аустријског квотног изасланства врло је непријатно изненадио грофа Туна, који је био за то, да се Угарска квота установи са 37.5 процената. Али овај закључак врло је непријатељски изненадио и одбор седморице угарског изасланства, па касније и све чланове његове, као и министра председника барона Банфија и мин. фин. Лукача.

Оба одбора седморице скупили су се у 3 сата после подне у заједничку седницу, која није ни 15 минута трајала. Том приликом саопштио је аустријски одбор свој нов предлог. Чланови угарског одбора седморице, узели су без икакве примедбе овај нов предлог на знање, напустили су заједничко саветовање и упутили се у угарску министарску палату, где се затим угарско квотно изасланство у својој потпуној седници саветовало о том аустријском предлогу.

После подне у 4 сата скупило се угарско кв. изасланство у седницу под председништвом Коломана Села, седници су присуствовали и мин. пред. барон Банфи, мин. фин. Лукач и мин. саветник др. Поповић. Председник Коломан Сел поднео је извештај о данашњем заједничком саветовању оба одбора седморице и о новом предлогу аустријског изасланства. Угарско квотно изасланство после саветовања, које је трајало пуна два сата, решило је, да у предлогу аустр. кв. изасланства има пуно рачунских погрешака, да више чињеница нису узете у обзир и да га с тога немогу усвојити. Више говорника нагласили су, да се против аустр. предлога, треба просто држати досадање квоте; други су препоручивали квоту од 32 процента, један је тражио шта више и да се досадања квота смањи. Изасланство међу тим није примило ни један од тих предлога већ је закључило, да не поставља ни један позитиван предлог, већ само да поправи од аустријског изасланства поднесене прорачуне.

„Будимпештанској Кореспоненцији“ јављају из Бечa: Министар финансија Лукач вратиће се данас у подне у Будимпешту, да присуствује конференцији либералне странке, у којој ће се саветовати о новим предлозима гледе потрошаринског пореза. Министар ће и у сутрашњој седници заступничке куће заступати те предлоге, али мин. пред. Банфи и мин. саветник др. Поповић остаће у Бечу, да прате рад квотног изасланства. Ако би тај рад због отсуства мин. финансија морао се одложити, то ће се овај, одмах по свршетку потрошаринских предлога у заступничкој кући, вратити у Беч, да присуствује саветовању квоктног изасланства.

Мин. трговине барон Даниел стигао је у понедељак у Беч. Долазак његов не стоји ни у каквој вези са радом квотног изасланства. Он је дошао да преда владару поводом хиљадугодишње свечаности израђено дело, о стању народне економије у Угарској, које износи девет свезака.

Даље јављају „Буд. Кор.“ У данашњој заједничкој седници оба одбора седморице поднео је угарски одбор жеље угарског изасланства које се односе на начин квотног рачунања и жељу да аустријско изасланство усвоји тај начин. Аустријски одбор примио је жеље угарског одбора да их саопшти у седници аустријског изасланства, која ће се одржати у 1 сат после подне. Аустријско изасланство ће известити до 4 сата угарско изасланство о својим закључцима гледе угарске жеље. Затим ће угарско изасланство одржати седницу, а њени закључци зависиће од закључака аустријског изасланства. Угарско изасланство изјавило је уједно, да ће, у случају ако аустр. изасланство усвоји његов начин рачунања, оставити аустр. изасланству неколико дана да би предузети и извршити могло ово рачунање, а да би се онда вратило натраг у Беч, да се продужи саветовање.

Аустријска Куба.

Врчки 12. маја 1898.

Како се економски упропашћује Босна о том је писато и писато, и писаће се до последњег даха но овде ћу навести шта нашој народној свјести смета, на какав се начин наше народоносно питање и света мати црква упропашћује.

ПОДЛИСТАК

СВИРАЧ.

Гудало је неописаном брзином летело преко жица виолине, на којој је умилне и записне акорде произвађао млади уметник. — Сваки тон дрхтао је, а морао је освојити срце и онога, који ни појма није имао о лепоти музике.

Карло — тај млади уметник стојао је на челу дружине, која се у свакој прилици поносила њиме, јер му се име на далеко прочуло, — као правога уметника на виолини.

Поред уметности одликовао се и особитом лепотом. Није припадао црним члановима дружине, али су га ови још као дете себи узели, те и он се привикао к' њима, да се никад није ни одвајао од њи. Они су га подигли из прашине, одранили, однеговали и у ономе васпитали што је њима најмилије. Од ране младости почели су га учити музици, за коју је он велики дар имао, да је у својим младим годинама постао правим и чувеним уметником.

Није прошла ни година, како је ступио као вођ на чело дружине, име му се рашчуло по свој околини. — Богаташи позивали су њега и дружину на своја добра, приликом приређивања части и весеља, а то понајвише, да уживају у умилним мелодијала, које је Карло тако дивно на виолини умео изводити.

Најрађе су њега самог слушали, а док је он свирао, дотле су другари његови уживали у звуцима пуних чаша, најфинијих вина

Године су брзо једна за другом пролазиле. Карло је већ 20-ту прешао. Био је лепоте изванредне. Тело му је као бор, смеђа коса, а бело лице као снег, тек што су наусница и брада почели да пробијају. Поред признања и ласкаве критике по разним новинама, који га уздизаху као права уметника, те који му лепу будућност предсказиваху, одлучи се да иступи из дружине, те да пође у сусрет срећи, која му се почела указивати, и која га је ширећи руке примила у загрљај свој. Па и сами чланови дружине прорицали да ће од њега велики човек бити. Тек што је из дружине иступио, добије Карло позив од грофа Карозфалви да се прими за учитеља његове ћерке, коју је рад изобразити у свирању на виолини.

Карло се радо одазове томе позиву — и већ после неколико дана, налазио се на добру грофовом.

Тек што је почео учити младу грофицу приметио је, да поред воље има и дара за музику, — тако, да је за кратко време врло леп успех показала.

Карло је употребио сво знање не жалећи труда на воље да грофицу начини уметницом какав и сам беше. Гроф који је више пута на часовима свирања време проводио, због силног изненађења, јавно је Карлу изразио своју захвалност, за одличан успех младе грофице, који је за тако кратко време постигао.

Поред воље и дара — млада грофица веома је била и послушна своме учитељу. Карло ако је најмању неправилност приметио, одмах је опоменуо грофицу да није — добро ово или оно одсвирала, с тога је морала по некад и цела комађа из појединих партија по више пута да одсвира, док неби и најмања погрешка изостала.

Она се томе никада није противила.

*

Гроф је и по други пут остао удов, — т. ј. са првом јараницом својом и не беше се венчао.

Истина, — с' њоме је имао једно дете, — али преко тога је црна копрена тајне превучена. Докле се он неким званичним пословима у иноземству бавио, — дотле је она родила, — дете је међу тим умрло и сахрањено било. Он је по повратку своме, нашао у башти узвишено место, засађено ружама које означаваше гроб детињи. То је место обилазио сваки дан и заливао руже сузама својим — толико му жао беше детета. После кратког времена умрла је и грофица. Ма да не беше законита жена, ипак је носила име грофа Карозфалви-ја. Гроф се из вароши доселио — слуге и све млађе покупио из своје околине, те нико није ни знао, да покојна грофица није законита жена била.

Гроф се оженио и по други пут. Но ни са овом женом не имађаше деце. С' тога је узео под своје још као дете малу Терезију. Она је била сиромашних ридитеља, но још као одојче узео ју је гроф под своје, те није ни упамтила својих родитеља

Терезија увидела је колико је очух воли и љуби — трудила се да његову заповед никада не преступи. Напротив свагда је она чинила — што би грофу угодно било, и што би га веселило.

Три године је прошло, од како је Карло ступио у грофову кућу као учитељ музике.

Грофу је јако годило, што је Терезија одличан успех показала за то време, а и Карла је гроф јако волео због труда који је за сво време учења са истом љубављу чинио, којим је и почео.

Преко дана више пута су заједно свирали најтежа комађа из музичке уметности. Терезија би сваки пут водила, а Карло би је пратио. Гроф би се извалио у наслоњачу сомотом превучену, и са задовољством би их слушао, по неколико часова дневно.

Време је летело брзо. Карлу се чинило, као да је пре три дана ступио у ову кућу. Но време је дошло — да је морао оставити ову кућу, будући да Терезији није требало више учитеља. Карло је сад тек осећао оно што до сада није ни помишљао. Осећао је да без Терезије не може живети — да је љуби — да је обожава. Овога је јако потресло.

Дали је смео и помислити да млада грофица буде његова — коју он тако силно љуби.

Не! на тако што није никада смео ни помислити. Гроф, да би је дао за њега, — који ништа нема имања свога, — до виолине и неколико пакова различитих музикалија.

Грофица пак, остаје јединном насљедницом грофова имања.

Узбуђен, расејан у мислима, изађе напоље

Смета! то је најблажа рјеч, коју сам могао наћи, а у свим питањима особито пултурном темељ је школа, а кад нам ове одузму, — као што и раде, постојили икакво јамство за наше питање.

Човек, дјете, који има чисту вјеру у оно што му се предаје и што слуша брже и схваћа, напротив, од једне школе, коју он за своје убиство сматра и у чије предавање сумња, неможе никакав напредак ни учинити.

Кроз ниже разреде и може дјете српско још којекако и да прође али, дошав у године, свршивши 5—6 гимназија проучивши добро ма и крадом о свом постанку, имену, народности и обичајима, те водећи свјестније рачуна о својој цркви, неостаје му ништа друго, него да се у борбу упустити, а кад се ова отвори, зна се коће и подлећи.

Овако, и на овакав начин остају српска дјеца онеспособљена, па кад који на страни и сврши, а познат као ваљан и добар Србин, неможе овде мјеста имати Влада министра Калаја познавајући моћ школе особито у почетку, гди год је могла створила је комуналне, — а гди су постојале већ од толико година као српске, и које су Срби својим знојем издржавали, претворише на силу Бога у комуналне.

Ја ћу један котар, у ком је свјет српски од све Босне најсвјестнији, који познају моћ школе, значај имена и народности овде изнијети, па велим кад су у овом котару оволика зла поградити могу, ја шта раде по другим котаревима.

Обћина Драгољевац још од прије окупације имала је своју школу данас је комунална.

Обћина Бродац тако исто те кад су је Турци уз буну год 1875 запалили, опет су је Срби својим новцем чим су се на своја огњишта повратили направили.

Тако одузеше од Срба школе у Дворовима, Јањи, и забрђу те у њима господаре и башкаре се како они хоће. Ово власт односно Калај чини па шта га на ово руководи. Погледом на финансијално стање о ком се Г. Калај толико размеће неби смијо ове терете на земљу односно ерар натоварити. Ако је стало Г. Министру до школа и до развића народног, те ако он тако обилно новцем располаже, заиста му је овде посље, али не онде гди су школе постојале и данас као српске постоје, већ тамо где из двадесет села дјеца у једну школу иду.

Ове српске школе нису тражиле помоћи владине, даклен нетражећи помоћи нема нико права у њихове ствари се ни мјешати, али овде је друга заквачица

Ове српске школе имају право на избор учитеља, а ови опет изабрани народом, а његовим новцем и плаћени, те покрај тога бивши још добри родољуби, — уче дјецу противу Методе Калајеве, и противу сваке пропаганде. Протјеривати учитеље сваки час са српски школа негоди пришипетљама Калајевим, — а овако једном за свагда одузми му школу, — и процес је свршен.

Ја ћу овде само један примјер навести, а у идућем броју опширно ћу о учитељском сталежу у Босни и Херцеговини проговорити.

Стјепан Јаблановић у највећем смислу индивидуа подноси оставку Господ. Трешчецу с' разлога.

Пошто је Госп. Јаблановић један од најжешћих Хрвата рад је у Далмацију за учитеља да дође, те да из чељусти Талијанска понеког Хрвата отме, ово је господо факт, те је ово госп. Јаблановић и самом Трешчецу кад га је запитао за узрок оставке признао, па чујте шта му овај Куртус — Адлатус одговара

Ако је вама стало до Хрватског имена, до вјере Католичке то треба овде да останете, јер овде сте потребитији али само обазриво и паметно, те тако вам наш Јаблановић и данас на спас Хрватске и римске пропаганде у Босни учитељује.

С' главе риба смрди, кад оваке напутке Трешчец и Длустум издају, могули учитељи својим дужностима одговарати, и оћели се један и поштен честит учитељ њихове службе смјети и примити.

Свјестни и поштени учитеља ћеш врло мало у Босни наћи но и ти сироти људи морају своје осјећаје и своју вољу, вољи неспособни учитеља односно приши петља Калајеви подчинити.

Па кад ови свјестни и оспособљени људи, а коју су у неколико и слободом напојени, морају противу своје воље и знања радити, — шта ће мо очекивати од оних који зу кроз њихове школе прошли, па баш да буду све и домаћи синови, — ништа, ама баш ништа.

У Драгољевцу постоји православна црква још од прије 50 год. но ову цркву несазида једно село или једна парохија, него сви седам парохија устаде те ову начинише.

Ако си стојо да видиш сељака својој вери, обичајима, Србизму вјерна, дођи Србине у Драгољевац цркви па тамо ти је било све под тећмил.

Ово власти никако није било по ћуди те по средством Митрополита Мандића разћераше попове од цркве а с' њима и народ, а то овако би.

Мандић рече, а тевабија у лицу Видака Ристића, (син му је професор на трг. школи, нетреба му замјерити) непороче, да црква Драгољевачка припада само том селу, а остали попови обреде по ново скројеним ћелијама у својим парохијама да имају извршавати.

Овом налогу неудовољи ни један поп осим Ђуво Свитличић вољом Трешчеца запопит одазва се, остали у Драгољевац неиду, а пошто ћелија немају под врбом и грмљем крштења, вјенчања и све обреде обављају.

Мандић и Живковић са нашим свештенством као и влада са чиновницима оће да управља, те тај нови начин управе остави без парохије и хљеба најбољег и најинтелегентнијег попа у кот. Бјељанском.

Како је влада рецимо (али и овде је крвави зној народа утрошен) поправила парохијалне домове, то би имали сви свештеници у њима и да станују, па тако на силу Бога хтједоше и попа Ђоку из Бјељине у његову нурију да извуку.

Од Бјељине до његове нурије нема ни ¾ сахата, даклен никанва даљина, а рођен у Бјељини, имајући своју фамилију и кућу, а што је најважније ненашавши разлога с' вјерског гледишта, немогуће му бијаде новој наредби и жељи Калајевој удовољити, — па шта би.

Одузеше му парохију, оставише га без љеба, а зашто?

Није главни узрок што он у парохију неће, него зато што је као катихета на трговачкој школи бијо, — и на овој се части својевољно одреко. Са овим чином поп Ђоко им је чисто бистро рекао, да се слабо уздају, ако мисле, да ће им он шпијунала Баћа Тодоровић бити.

Оставимо за сада и то хајдемо мало даље.

У Буквику Котар Брчки постоји обћина те је у овој неколико година Пирингер као биљежник уживо. Ђаво неспава те тако ти овај поста безобразан да и предстојника котарског увреди, те тако паде под дисциплинарну истрагу.

Овај Пирингер толико је теро са својим велико Хрватским идејама и дотле је у овом дотјеро да је отворено тражијо од котарског предст. да га овај у његовим идејама подпомаже.

Премда је поучаван како од предстојника тако и од директора Илића на какав начин да он те своје идеје шири, те да то неби пало у очи, нехтједе он ове савјете послушати, него паднувши како рекох под истрагу, а заробивши нешто општинског новца пресели се у Ђаково

Насљедник овога би учитељ Буквички као провремени биљежник Стјепо Шутић, но ова креатура учитељско биљежничка проневјери 300 фор истина је у ладу, али ко ће обћински новац намирити, Стјепин насљедник ће још већа чуда починити, јер је први вагабунд, те од њега како ми кажу само хрђаво се може очекивати.

Пре неколико дана дошло је из Жабара неколико сељака кот. предстојнику у град те ране потражили, па чујте одговор овог Ђиде и усрећитеља Босне.

Идите Јефти Костићу у Брчки може бити да ће вам он дати, кад вас је у погледу школе знао учити, сигурно ће вам и у овој ствари помоћи.

Вакслер, полицај комесар дао је звати Петра Катића начелника из Жабара, и редом име по име питао га, јесули истинити наводи, о пропадању сељака у том селу, па кад му је исти одговоријо да јест, — онда је дописник „Заставе“ имао право.

Но и овде се огледа ужас што влада у Босни, ово је јасан доказ каке креатуре се налазе као извршитељи закона Босанске владе, кад нису могли наћи способнијег чиновника да му ову ствар предаду у руке, него једном покрштеном Чифутину.

Но предстојник Брчански озлојеђен на ово писање али истинито напада сада јавно, тако је пре неки дан изрекао пресуду у корист бегову, те се са свог огњишта Гојко Ђоко Лазаревић из Гор. Буквика мора селити, преко свег што је и уговором који је код обштине направит, признат је Ђоко за кмета а по бегу и — потврдит

Да ови сељаци немају право неби им бег на другом мјесту селишта давао, али сељаци знајући да ако бег има право са овог досадањег земљишта које од памти вјека уживају да их оћера, то са овог које им својом вољом да је, — по готову.

И ова пресуда предстојникова је незаконити чин, јер странке ни саслушо није, — али је законит на темељу омразе коју ће створити између Срба и Турака са оваким пресудама, — а то и јест што се оће.

Котарски предст Квашај иде још даље, тако неки дан у згради котарској истукао је једног сељака из Посавине до миле воље, а другог је на очи цјелом свјету из исте изгуро.

Па кад ово Квашај ради ког се доброта на све стране проноси, ја шта раде други? и други, ево што раде

Бахтијаревић котарски предстојник ради цесту на све четир стране, ради цесту у најљепше доба године, једна кућа по мјесец дана лежи на цести и ради је ал свршит посла не може.

Бахтијаревић котарски предстојник кад је у Тузлу дошао одма је дужних 80.000 фор. од сељака утјеро! на какав начин продо им је и најпотљедње говече које је до тог доба код једног сељака затекао. Од ових 80.000 фор. позајмијо је ове године опет сељацима 50.000 фор сад док овај дуг утјера ни коса им на глави остати неће.

Ал да видимо чуда шта раде са Бакир бегом Тузлићем, на дуг он мора плаћати 6% камате, ове године није могао Бакир бег тачно својим дужностима да удовољи те је морао на свој дуг да плати, прво 6% интерес, друго 6% затезна камата треће 1% провизије, и четврто два пута по 500 фор. глобе, равни 1000 фор. словом једну хиљаду форинти глобе, сад нек поштовани читаоци виде како је јефтин интерес на онај новац, кога земаљска банка саветом Калајевим даје.

Но свако зло има и своје добро, на пр. отићи те на Бечку изложбу виђеће те и Босну тамо заступану, особито се поклонила велика пажња коњогојству. Колико онај један коњ кошта ти Боже знаш, истина, он је од једног тежака купит буд зашто, али у Модричи су ти коњи били већ три мјесеца на јаслима државним, сваки момак што измет чини коњима више се плаћа од једног учитеља, — а зашто? па треба Европи показати да ми у свему напредујемо.

Ми се радујемо да су коњи купити, јер да су у сељачким рукама још и даље остали, сигурно би морали скапати од глади, — а овако Бог се је макар на Босанске коње смилово.

Нек ми опросте поштовани читаоци што почнем о једној ствари да пишем, и од ове на другу и трећу одма прелазим, бол који осјећам у својој души, гледајући ову земљу у рукама најмодернијег сисавца доведе ме до очајања, те тако онда ни свој господар немогу бити.

Хоћели та Хумана, модерна Европа да створи на силу Бога пролетаријат, хоћели да види Европску Индију молимо је да дође, — али не оним путем да иде, који по рецепту Калајевим буде написан, него са поштеним, свјестним, и добрим патријотом.

На Европу, на Берлински гонгрес шиље овај народ проклетство, које може уродити врло рђавим плодом. Деветаковић.

из дворца — упути се парку, и неслутећи, да га Терезија погледом с' прозора прати на коју ће страну. — Парк је био засађен различитим дрвећем, но на средини ограде била је голема липа. — У њен сђ хлад Карло упутио — ту ће да седне, и да премишља о својој будућности. — Чинило му се да сваки листић, да свака травчица њему шапће о слаткој — о сретној љубави.

Борећи се мислима, спустио се на узвишен од бусења начињен кревет.

Мислећи на растанак од Терезије — очи су му све сузније бивале, — и никако се више није могао од јецања уздржати.

Колико је силно љубио — у толико га је још више тиштало, да није могао никоме овај бол саопштити — јер нигде никог свог није имао.

Из заноса, лаки кораци тргли су Карла.

Млада грофица, дошла је са друге стране иза жбуња који беше ружама засађено, — иза кога је Терезија Карла посматрала.

А! — ви сте овде г Карло! — Ја вас по целој башти тражим. — Умиљатим гласом ослови га Терезија, — претварајући се, да ниједа ништа ни видила. — А гле! — Очи су вам тако црвене, тек нисте плакали?

Карло се јако збуни — и није знао шта да одговори Терезији.

Међу тим видећи да је Карло у забуни, она одпоче разговор. — Карло се тужио, да је несретан. — Говорио је све оно, што млади људи у том положају уму да говоре. — Терезија се у свему слагаше с Карлом. — И напослетку — беше то: да су једно другом изјавили љубав, — коју оба срца одавна заједнички тајно гајише.

Карло је сад најсретнијим се осећао. Терезија је корела Карла што то није већ до сада учинио. — А да би искрену љубав једно другом засведочили — па залога поред закљетве, беше на обојим уснама, жарки пољубац — који је само једна мала тичица с гране видела која весела певајући, као да се и сама радовала, срећи двају младих — срдаца.

* * *

Терезија није тајила пред оцем љубав, коју је гајила у срцу према, учитељу свом.

Гроф о томе није хтео — ни једне речи да чује. — Зар — да пођеш за једнога — који је циганског порекла? — Зар Фараонов потомак — да буде насљедник мога великог имања? — Не! то неће бити! Избаци девојко ту мисао из главе. — Говорио је оштрим гласом стари гроф. За другог ћу се ја теби постарати, кад буде време дошло твојој удадби.

Ах! добри оче! — ја хоћу да његова будем. Њега љубим, њему сам срце, њему сам реч дала да за другог нећу.

После ових речи, гроф, с намрштеним лицем, спремао се да изађе на поље из собе! Терезија још једном, молећим речима учини покушај код грофа, да јој поступак њен одобри.

Слатки мој оче! Зар ћеш ме у такој неизвесности оставити. Ах! боже благи! Зар не маш оче ни једне речи за утеху — за наду?

У овоме случају, нећу ти никада попустити, — и гроф изађе на поље.

Нисам однеговао моју ћер, да буде жена човека циганског порекла. Ко му је отац — ко мати? Ни сам невна.

Цигани, — проети бандаши нашавши га на улици, — подигли су га из прашине — направили су га човеком — ја сам га направио господином, па сад из захвалности направио је немир у мојој кући. Хоће породичну срећу да поремети, Ах! да сам то унапред знао!! Тако је стари гроф — шетајући се у својој соби сам говорио.

Од одаје врата се убрзо отворише, — унутра ступи слуга, те јави грофу, да једна стара циганчура моли, да је гроф, — у погледу неке важне ствари пусти унутра к себи.

Нека уђе. Одговори гроф.

* * *

Од како је матора циганка била у дворцу од то доба се гроф јако променуо. Карла сада силом позива, а и према Терезији — од тога доба је јако попустљивији, — много љубазнији. Од то доба се јако стретним осећа.

Онај мали гроб који је у башти био, код кога је била засађена жалосна врба и цвеће по гробу, које је гроф толико пута оросио својим сузама, нестао је једнога јутра.

Узалуд су га Карло и Терезија тражили — није му се више места знало.

На оном месту засађене су руже, које пријатним мирисом обасипаху целу околину грофова дворца.

Трећи дан дошла је понова стара циганка, са још друге две женске од којих једна беше по занимању примаља. Гроф их је љубазно примио, и остале су до другог дана у двору.

Ујутру рано, парадна кочија — журним послом отишла су у град, да донесу рођака грофовог, који беше у томе месту свештеник. У дворцу нико ништа није знао о чему се ради. Жене, које беху у двору, биле су под строгим надзором, да се не састану с Карлом или с Терезијом.

Кад је свештеник дошао, Карлу је све саопштено било, што му је имао гроф да рекне, — Затим је одслужена св. литургија на којој је Карло поново крштен, те је као законито дете грофа уведен у протокол крштених подименом: Гроф Тихомир Карозфалви. Карло беше грофово дете — од прве јаранице, за које рекоше да је умрло, док се он на страни бавио.

Пошто Терезија беше подсвојче грофово, то сад није ништа сметало, да стари гроф да очински благослов, двају младих срдаца, које искрено једно друго љубљаше. После кратког времена, венчани су у дворској капели на радост целе околине, јер беху обоје добра срца.

Стари гроф — захвалио је Богу што је видео своју децу, срећну и благословену.

Обровац. Прерадио Мл. Ђурошевић.

Политичке вести.

Угарска. У седници заступничке куће од понедељника, предузето је треће читање законског предлога о неговању и издржавању болесника. У отсуству мин. финансије поднео је мин. земаљске одбране барон Фејервари законски предлог у увођењу пореза на вино у Хрватској и Славонији. Предлог овај упућен је финансијском одбору.

Русија. Руска флота биће до године 1904 појачана са 9 оклопних лађа, 16 крстарица, 3 превозне лађе и 30 торпедних чамаца; трошкови за градњу ових лађа установљени су на 194 милијуна рубаља. — Буџет за идућу годину биће са 16 милијуна већи од ове године и по томе ће укупни издатци износити 84 милијуна.

Србија. Јевропска штампа почела је да обраћа пажњу на положај који се услед Миланових сплетака развија између Србије у Бугарске. У Бугарској се, како вели „Post“ плаше, да Србију не запали на ново страст за проширењем, која се утулила после Сливнице. Осим тога врло су незадовољни назначењем Милановим за главнокомандујућег, јер се боје да се он не крене са осветом на Бугаре. Могуће је да би затегнутост ова била још и повећана да утицај Русије и Аустро-Угарске не жели мира. Русија хоће на Балкану мира, да би добила одрешене руке на Далеку Истоку а то желе и у Бечу. У Бечу се сада ради да се увелича уплив Аустро-Угарске на Србију, и како изгледа, то се са успехом постизава.

Грчка. Како из Атина јављају, у критскоме питању привлачи особито пажњу на себе одношај Енглеза према турском и хришћанском становништву Хераклиона.

Главни началник Енглеског оделења пуковник Чермсајд, прекинуо је неутрални појас у дубини острова, изјавио је намеру да врати у Хераклион све турске избеглице. Под изговором да попуни недовољне редове своје војске, он их попуњава турским војницима, што је увеличало опасности и могућност сукоба са устаницима, који се налазе у близини енглеских предстража.

Околни хришћани, а и председништво критске скупштине жалили су се противу овога адмиралима великих сила. Устаници су изјавили, да ће даље наступање енглеских извидница у дубину острова наићи на њихов оружани отпор. Чермсард се изговара да му Турци попуњавају његово оделење само привремено, докле не добије потпоре из Енглеске.

Германија. Цар Вилхелм очекује се 2. јула (20. јуна) у Норвегији куда ће приспети на својој јахти „Hohenzollern“ пробавиће у Оду у Гарзангер-Фјорду где ће се донети споменик лајтнанту Ханку, који је погинуо у Оду прошле године за тамошњег борављења Вилхелмова. Сам цар хоће да открије споменик, а затим ће се упутити к северу и обратно у Берген, где ће стићи 30. јула.

Енглеска. „Daily Telegraph“ штампао је основе савеза пројектираног између Енглеске и Сједињених Држава. Енглеска признаје доктрину Минроа, Америка спровађа Никарагуаски канал и само Енглеској допушта да у ратно време прелази крозањ. Америка ће подржавати Енглеску у Китају и у опште на Истоку, а за то ће Енглеска подржавати Америку у свима завојевањима у садањој војни.“

Колико је у овоме истине то ћемо тек доцније видети.

Португалија. „Lekolo“ лист у Лисабону јавља да постоје преговори између Енглеске и Португалије у погледу Англо-португалскога нападног и одбранбеног савеза. Совекал, Португалски посланик у Лондону, који се не давно вратио у Енглеску, носи собом одговарајућа упуства у томе смислу.

Шпанско-амерички рат.

По тврђењу једнога Американца, који је упознао са војничким стањем Амарике „Times“ доноси ове податке.

„Редовна војска у Тампу нема ни један погодан пук за ратовање. Поред свега званичног извешћа која тврди да пукови имају по 1200 људи, до сада, за месец дана од прве објаве рата, ни један пук није имао више од 600 људи, и сви ти људи губе своју енергију под утицајем тропске врелине. У овом климању испуњеном нијазмама, војска је још једнако у зимскоме оделу, рани се само масном сланином и сухим бобом, те је и појмљиво што се случаји дизентерије све чешће јављају Листови јављају за 50.000 војника, који ће се послати на Кубу „очевидац“ сумња да је влада у стању послати чак и 10.000. Само искуство упућивало је владу да назнаћи хладнија места на северу за обучавање војске, а место тога војска се обучава у Тампу, у дубоком прибежноме песку у који ноге упадају код сваког корака. Општи пољски маршеви са свим су прекинути, а од времена грађанске међусобице ни један пук није још ни један пут прошао кроз пуковску школу. Официри још нису нигде видели целе бригаде, и та шарена и расточена маса мора да се се бори са непријатељем чија се пешадија сматра као изврсна. Пуковски командири лишени су сваке иницијативе, и да се за пук придобија најмања ситница, морају да дописују, са свима надлештвима, докле молба не дође до председника Сједињених Држава. Бригадни-ђенерал, који је тек наименован са каквог грађанског полстоја пише дивизијоном генералу, који се такође још није упознао са својим дужностима а овај корпусном командиру, који се налази хиљаду миља далеко од Тампа. Корпусни командир шиље молбу главнокомандујућем, који још није напустио своје собе у Вашингтону, а овај наравно, да би као и сви његови потчињени скинуо одговорност са себе, шаље ствари председнику Сједињених Држава.

Али ни положај Шпањолаца није Бог зна како сјајан у Сант-Јагу. Потопљена лађа „Merimac“ паласје у мореузину, која је једини пролаз за пристаниште. Катарке потопљене лађе стрше из воде и шпањолска ескадра затворена је, услед тога, као у флаши са уским грлом. А то опет смета и Американцима да уђу у пристаниште. Али баш и да уђу како тако Американци ће ризиковати, јер је пристаниште ограђено многобројним тврђавицана на растојању од 100 мет. једна од друге. Изгледа да Американци неће ни улазити у само пристаниште где их Сервера управо мами. Они ће пре покушати да ову клопку обију и нападну Шпањолце са сува. Ма да они полажу и на потпору устаника, али њихова неумешност на суху не обећава успеха у борби. Те тако положај, по тврђењу овог американца остаје као и пре не јасан.

Као што се чини „Merrimac“ су потопили американски лајтнант Хопсон. Он је сам створио тај план и помоћу шест матроза са опасношћу живота једва се спасао на сплаву који је за раније за тај посао спремио. У машинском оделењу било је два матроза, који су имали свој назначени посо и којима је претила још већа опасност него ли онима на палубу. Сам Хопсон остао је на броду до последњега минута и стајао је на капетанскоме месту тако, да би изгледало као да „Merrimac“ хоће да отплови на противну страну. Сервера је послао да се спасу људи али кад је сазнао каквој се опасности подвргли ови јунаци, пружио је Хопсону руку, а екипаж „Cristobal Colon“ поздравио је Американце усклицима: „ура!“ Први штаб-официр шпанског адмирала, капетан Овиједо донео је адмиралу Сампсону Серверино писмо са обећањем да се часно и дружевно опходи са заробљеницима и с предлогом трампе. Сампсон се одазвао учтивој љубазности. Мак-Кинлеј је после тога приметио да шпањолско витештво није јоште неумрло.

Први нападај

на ускрснуту младу Војводовину српску од ц. к. војске (други дан Духова 1848. године).[1])

По успоменама, саучасника, и очевидца, и по казивању живих још карловачких Ландвера.[2]).

Било је други дан Духова 31. маја (12. јуна) 1848. год. — кад око $^1/_2$7 сати изјутра зачух црквена звона. Мислио сам звони на јутрење, ал кад почеше и пушке на ларму пуцати, и жене, и деца, по улици лелекати, и вриштати, скочим са постеље, обучем се, како сам могао, пак ћу међу народ. Шта је? питам ја. Мађар долази! Од куда? Једни веле са Дунава, други веле са банстола, а трећи опет говоре, од Варадина. — Ја полетим гимназији, где је арсенал био, и где затечем млого света, који су дошли по оружије, као и ја. Овде добијем од ландверског оберлајтнанта Паје Живојновића једну стару ландверску кремењачу, са једним фишеком барута, па ћу на пијацу. Овде тек дознам, да војска из Варадина долази. Ја похитам тамо, и на путу, код садашњег грађанина Хеса, наиђе на мене свештеник из Платичева Крагујевић са једним граничарем, који пијаци грабе. Натраг попе! повичем ја. Кола су нам, остала изговара се граничар, па морамо колима. Нисам даље питао, него потегнем пивари, где нађем 5 младих Бачвана из Врбаса и Пивница, у сеоском бачком оделу, и са буџама који су пут к Варадину узели. Овим је правцем пошао и син нашег грађанина Матића, Васа. О Пивничанима доцније ћу говорити. Ја свратим у двориште грађанина Мате Стипанчића, где на узвишеном месту затечем до 60 људи и међу њима марцијалног погледа Ђорђа Видаковића, кога је син Сава мој из гимназије колега у препитом стању убио. Овде не останем дуго, него се спустим у кућу грађанина Ђорђа Глауха к. бр. 940. која је кућа до 3 метера у двориште повучена; и овде од мене познатих затечем Стевана Матића (народни капетан, рањен код Варадина 1849.), Марка Зокића добровољца из Београда и Црногорца Вула Вуладиновић пимерина. — О Вулу ћу на другом месту говорити. Војска се царска без сваког знака приближивала Карловцима и кад је близу шинтерове куће дошла, почела се у пленкере делити. — Вуле ваљда у препитом стању хтео је док је војска у даљини била пуцати, то ја нисам дао, јер ми не знамо да ли војска као пријатељ, или непријатељ долази. Али кад се војници почеше у пленкере делити, и кад једно оделење са баре удари на кућу Мате Мијаћића цигљара; и Мађара Петра Лерика, који им је последњи на сурет изашао био, и кад куће њихове попали, и Мату са женом Катом (два сина који су били Ландвери утекли су, а један тешко рањен) убију, онда и Вуле опали први пушку, ја за њим, Стева Матић и Марко за нама, и други, које познавао нисам — продуже. У том и са непријатељске стране удари топ у кућу, где смо сакривени били, и оспе се више картача по нама. На кући тој где смо стајали, и данас се још на тавану виде трагови, од ове жестоке ватре. — За оним истим путем којим сам дошао, вратим се пивари, где видим младог Матића, како не са устај! устај Србине, него са песмом: јао моја мајко Карловцима граби. Танад од пушака, картача и топова тако су сипали, да су гране са старих сад багрена одпадале. Ја уђем у варош, и у кући код пиваре Шобер затечем три моја позната Грка Леонида, Доција и Василију. Становали су у кући Јаше Јовановића Крушедолца. Они су овде правили барикаде, кад је царска војска обишавши дубоки поток Зоку дошла на брег под саме Карловце више куће Стевана Јовановића Равина, онда је од наших јунака, где се и неколико карловачких Ландвера слегло, један војник више пупка рањен мртав пао; кога су наши Буђановчани са вилама дотукли. О Грку Васалију Николајевићу већ сам на једном месту говорио, а за Леонида, и Јању знам ово: Казао сам, да су сва тројица из чете усташа Папакосте, и кандиоки били, и да су по угушеном устанку у Грчкој — преко Париза, где су научили барикаде правити, нами у помоћ дошли. Леонидас Капетантидес, био је леп, симпатичан човек, жтрбецао је нешто и француски а сва тројица с нама македонско-српским језиком говорили, Леонидас је био удварач, а Јања и Василијо добри јунаци. — Јања Доци са својом се четом при једном нападају на Каменицу тако одликовао, да га је капетан Бига за одличије патријарху препоручио. Леонидас је после свршеног устанка отишао у Сомбор, ту се са ћерком једног Грка верио, и почем до венчања није дошло, пређе у Даљ и ту се за нас изгуби. Доцније пак у једном селу у Бачкој отворио малу неку трговину, долазио је више пута с нашим људима у Нови Сад, и шта је даље с њиме било није ми познато. О Василију Николићу што сам знао, то сам напред рекао.

(Наставиће се).

[1]) Ове године падају православни Духови 28. маја (5. јуна), а 1848. године имали смо Духове 30. маја (11. јуна); зато ако би желили исторични дан нападаја знати, то не би узети 24 мај (5. јуни), него 31. мај (12. јуна).

[2]) Карловачки Ландвер од 2. компаније бројао је 1848. год. преко 400 момака, од којих сам 1895. год. само 17 живих нашао, а данас после три године, једва ће их 10 на броју бити, и то изнемоглих, глувих, слепих, и слабих стараца. Ја сам невоље и патње Карловчана, и јунач а дела њихових Ландвера у мојим успоменама верно описао. Па сад свим умрлим борцима, довикујем: „вјечнаја памјат“, а живима желим: „добро здравље, до скорог виђења, на оном свету“. Покрај карловачких Ландвера, мого би више добровољаца младих споменути, који су на сваки позив, кад би добош ударио, и звона зазвонила, добровољно се оружја прихватили, и у првим редовима се међу Ландверима налазили. Овим младим родољубима и јунацима, нека је: слава!

[3]) Многи Карловчани и Буковчани пошли су други дан Духова у Футог на вашар, оне Карловчане, који су до Мајура, наша су браћа и савезници Хрвати, похватали, злоставили, и заробили, а Буковчани, кад су видили, да из Варадина царска војска на Карловце полази, врате се кућама, ударе у звона слободнији, са вредним свештеником својим Арсенијем Поповићем (оцем нашег књижевника ђоке Поповића) прихвате се оружја, и похите Карловчанима у помоћ. Међу овима је био и Зарија Станков, који је сина свог са спавања дигао, и у Карловце позвао, и овде при првој паљби од непријатеља, млад и зелен грозно потучен. Нека му је од нас: „вечнаја памјат“. Слика овог вредног свештеника српског, види се на Симићевој мајској скупштини са десне стране под небом са ретком црном брадом, више заслужног проте Николића, и одма до њега уредника „Напредка“ Данила Медаковића; слава, нека је свима реченима — кад су нас Буковчани из дубоког, и мирног сна пробудили, онда је и код нас добош ударао, и звона на ларму звонила.

Вести из места и са стране.

Позив на састанак. Приправници и приправнице сомборског српског учитељишта, оспособљени 1893. год. овим се у смислу учињеног завета за 12 сах. 9. (21). јула т. г. у велику дворану женске учитељске школе на уречени братски састанак позивљу. Умољава се сваки, да свој евентуалан изостанак најдаље до Ивања-дне подписаноме пријави, како би се у случају веома слабог одзива и сам састанак одложити могао. — У В. Кикинди 1. јуна 1898. ђура Терзин, учитељ.

Краљица Наталија самарићанка. Како јављају страним листовима из Београда, краљица Наталија намерава да створи експедицију, којој би она сама на челу била, да на ратишту америчко-шпанским рањеницима на помоћи буде. — О „милосрђу“ краља Милана могле би се већ друге ноте писати. —

Универза у Кини. Царским декретом наређено је, да се у престоници Кине, у Пекингу, отвори универзитет по европској мустри.

Дрвени бисикл. Србин-Босанац, мухамедове вере, по имену Хасан Смајиловић из Добоја изумео је дрвени бисикл, којим се могло 5—7 километра за сат прећи. Но саветом добрих пријатеља, учинио је неке знатне измене, те сад његовим дрвеним бисиклом може се за сахат прећи до 90 километра. —

Закон против пушења. „Земљораднички Пријатељ“ пише: У краљевини Данској пушење је отело толико маха међу младежи, да су се старији већ јако поплашили. Јер пуше већ и деца, а то им шкоди не само телу, него и уму. Старији су дуго лупали главу, како ће да се помогну, па је сад напослетку одбор државног сабора израдио строг закон против пушења младежи. По том закону биће по варошима најстрожије забрањено трговцу, да продаје дуван деци која су испод 16. година. На селу то већ сме бити, ако се дете искаже да су га старији послали. Старијима је најстрожије забрањено да дозволе деци пушење, или да им дају дувана. Ко се огреши о тај закон буде кажњен са 2 до 100 круна, па и затвором. Кад власт примети ма код ког детета дуван, треба да му га одузме и т. д. И код нас је пушење међу децом отело толико маха, да би требало што учинити против тога. Али ми сумњамо да се против дувана може што учинити са строгим законима. Кад је дуван донет у Европу, онда су закони забрањивали најстрожије пушење, католичка црква је бацала на дуванције проклетство па опет ништа. Сила није још никог поправила. Пушењу деце и незрелих младића може да стане на пут само кућа, а то је старији. Но и они не могу то учинити бојем ни строгошћу, него са примером. Нека се старији, као паметнији окану онога што не ваља и онда ће лако искоренити пушење и код своје деце. А док тога не буде, све је бадава. Има пословица, која каже: како старије тице певају, онако њихови тичићи цвркућу. И то ће тако бити док је света. А кад би се оканули пушења, не само да би сачували децу своју од рђава примера, од телесне и умне учмалости, него ти заштедили годишње 60 милијуна форината. Толико се отприлике попуши годишње у Угарској, а толико отприлике износи сва државна пореза на земљарину и кућарину.

Електрични фијакери. Виксио, директор париске „Compagnie des Petitis Vortures“ искупиће своју реч, коју је парижанима задао: Париз ће за најкраће време добити еликтрична моторна кола, која ће заменути фијакере. И тако ће напослетку нестати силних фијакерских станишта. Неће бити више ломлења руде, падање коња и како се све те недаће већ називају, којима је досада био изложен човек при вожењу на фијакерима — електрицитет је однео победу. Какова штета де се још чекати мора. Али ово је непобитна истина, да је друштво за сада 250 електричних кола наручило, од којих ће 50 у јуну а остала у септембру почети своју дужност да врше. И тако ће се напослетку у гордим четворо седишним „Викторијама“ или „Купеима“ париским чувати камење и дрво за калдрму. Седиште на новим колима биће нешто узвишено, кола ће имати напред једно једино место за кочијаша — пардон — механикера. Мотори ће имати снагу три коња, и такова кола, биће у стању, да непрекидно превале пут од 30 километара средњом брзином. 16 километара за један сат, то је најбољи доказ да ће се ова електрична кола усвојити, јер париски кочијаши са својим парипима нису кадри више од 6 километара да пређу за један сат. Чине се покушаји и са другим електричним колима.

Трговина.

НОВИ САД, 2. јуна. — Пшеница прве квалитете фор. 13·——— н. Пшеница средња 12 фор. 70—80 н. Пшеница лакша роба ф. 12·30 до 50 н. Наполица ф. 12.———.— н. Јечам ф. 6·30—50 нов. Зоб —.— — 7 ф. — Кукуруз у зрну 5 ф. 20 до 50 н. Маст 70 ф. Сланина сува 70 ф. дебела пашена 70 фор. Све од 100 килограма.

Свињи угојени тешки 52—53 нов.
„ средњи . . 50—51 нов.
„ лаки . . . 44—48 нов.
Све од 1 килограма.
Теоци . 24—26—— нов. по клгр.
Јагњци 5—14 фор. по пару.
Овци . ——— фор. по пару.

Стање воде под Новим Садом.

1. јуна било је . . . . . 3·42 мет.
2. јуна било је . . . . . 3·36 мет.

Најновије вести.

Шпанскоамерички рат. Вашингтон. Министарство марине дознало је из добро обавештених и званичних извора, да ескадра адмирала Камаре није способна за пловидбу. Ратно оделење јавља, да је у понедељак у јутру једна експедиција оставила Кивест. Она се састоји из саме редовне војске, као и брдске и градске артиљерије.

Мадрид. Званична депеша јавља из Хаване, да су усташи у више бојева разбијени. Имали су 20 мртвих и много рањених.

ПРИПОСЛАНО.*)

Дописнику из Ст. Пазуве

под знаком Δ у 15. и 48. бр. „Браника“ од о. г.

Кад се подла уштво ниси досад јавио на мој позив отворени у овом листу и усмени у редакцији „Браника“, то ти припадају надимци из тог позива отвореног, а уједно ти јављам, да ћу те потражити у твојој бусији, да имадеш бар пред редовним судом прилике доказати твоје витковске денунцијације и бљувотине. Онда ће ти се јавно видити велике уши или лисичији реп.

У Ст. Пазуви 1. маја 1898.

Др. Миливој Миладиновић.

*) За ствари под овом рубриком не одговара уредништво ни у ком погледу. У.)

Наука.

Људи и животиња.

(Свршетак.)

Како год што нагон подражавања игра одлучну улогу између животиње и човека тако исто игра улогу између човека и човека. Довољно је, да народи разнога карактера дођу у додир, пак њихове карактерне црте произведу међусобни утицај. У колико се у једној на страну повученој гомили појединац буде већма одликово својим у очи падајућим цртама или ванредно одличним делима од остале масе, у толико ће за собом повући више такмаца и подражача; пак тако може пример каквог појединца тежиште једне читаве социјалне задруге интелектуално и морално да заведе на страну. Не стоји сад до тога, да ли је то подражавање било вољно, јер то и не бива обично, шта више то постаје услед контакта невољно, без да би због тога било мање користно или да би мање променуло битност подражача. Свестно подражавање игра мању улогу у човечијем животу, али је и то од значаја, јер га могу привући на то разни мотиви и што свако поље за деловање стоји човеку отворено, било да га на то подражавање гони симпатија људи, са којима стоји у пријатељској свези, послушност према свом господару, ћуд, мода или жеља и умна тежња, да што више целисходно уради. Ако не баш сви виши душевни, али већи део рада човечијег као: говор, читање, писање, рачунање, уметност и наука, предпостављају, да је свагда било нагона за подражавање и да се тај увек вечбао; без способности подражавања нити је био могућ социјалан живот, нити развој деловања, на које смо позвани. Зар се не односи цела драматика на играње са пантомимиком и музиком, па зар нису обе ове уметности очигледно постале од подражавања? Какав је био првобитни облик правде? Никакав други него враћати жао за срамоту (jus Salionis) а то ће рећи: узети око за око, зуб за зуб; и то све зар није било ништа друго него чисто подражавање? Пре него што је било законодавних књига, владали су обичај и навика, решавало се онако, како је свагда бивало решавано, и непрекидно се понављало све оно, што је постојало од памтивека. Обична правила пристојности свакидашње конвенијенције уче нас дужностима, да враћамо посетом посету, позивом позив, поклоном поклон, и сам морал стоји у чвртој свези са појмом враћања милога за драго, са појмом замењива као дужност плаћања или против услуге за пружену нам услугу, како у одношају појединца према поједином, тако и према социјалном друштву или према људству. Подражавање се додирује у многим случајевима са тим међусобним испомагањем, са том потпором, чије је деловање вазда било главни покретач људскога напретка и свагда бити. Кад су у другој половини нашега столећа Дарвин, Валлаце и њихови последователи донде дошли, да цео органички развитак као прилагођење на пређашњи свет, велики је део њихови присталица у томе погрешио, што је само једну страну по Дарвину у свакоме правцу онако подробно и оштроумно претрешени питања као одлучну расправљао, те је тим дошао до онаковог основног гледишта, које га је уверавало да је кривим уједно стручењем добавио себи кључ за одгонетку целе историје створења која би се састајала само једино у борби за опстанак. Пак ипак је генијални писац у својим делима „о постанку врсти“ и „постанку човека“ упозорио нас сам на социјалне побуде и „симпатију“ и заједнице преузносио, које, кад се у социјалном погледу уско споје, најбоље напредују и обилном се приraштају радују. Али колико су њи тобожњи Дарвиниста слепо све чињенице мутуализма порицали и, као да им је просута крв њихов осећај потпуно подивљачила, о царству животиња као о некој гладијаторској арени говорили, у којој свако створење стоји наоружано за борбу против другог! Колико су мислили себичност и окрутост да су се под тим новим научним знамењем сами пред собом оправдали, а како би се могло опет све без икаковог шкрупла у своју корист извести и затомити! Ко се осећао јак, хвалио се својом снагом, а вика према слабом остала је стара: Тешко побеђеноме!

Ми видимо у свету без престанка борбе и међусобна уништења свију бића, која су на земљи, од разних семења, која једно другом отимају грудву земље, и рибије икре, којој развитак пречи морска вода, пак до војске, која у рату иде за тим, да једна другу мачем и топовима утамани. Али су и противположене особе многобројне ако не и многобројније; јер без међусобне потпоре и симпатије, не би био могућан живот на дуже време. Кад су биљке, животиња и људи дотле дошли, да се развијају за општи опстанак и за горостасне народе и кад би све што је инокосно престало живити после оних дана, месеци и година, који су му опредељени, онда отуда произлази, да би симпатија одржала победу над борбом. Једноставни јутарњи и вечерњи поздрав, који се по свим земљама употребљује у разним формама, израз је споразума људског, који свугде почива на распрострту осећају благонаклоности и готовости, да један другог подпомаже. Нека племенита арапска пословица вели: „Једна смоква види другу и тим учи плод носити.“ Нека друга пословица свакојако ограничава ту подпору само на чланове једног истог порекла: „Не-гледај на палму, вели Арапин, не гледај на њу, јер она не говори странцу.“ По наводу природославаца има безбројни примера о међусобном подпомагању код животиња, а нема истовсртног примера, а да не би бијо сличним формама употребљен и код људи. Особито мрави и пчеле показују нам у томе погледу чињенице, које неподлеже никаквој сумњи и тако јасно говоре, да изгледа чудновато, кад бранијоц немилосрдне борбе за опстанак поред њи слеп до сада пролази. Свакојако воде рат између себе и разне врсте мрави, и код њи има освајача, и такови, који имају своји робова, али ми знамо, да они једно другом помажу, кад је то нужно, да се они старају за добаву хране један другоме, да имају заједничко пољоделство и заједничку индустрију као на пример одхрањивање оживица, хемичну тринеформацију зрневља, и да су у стању себе жртвовати једно за друго. Колоније мрави, које стварају на стотине и хиљаде себи мравињаке за обитавање, живе у најбољем споразуму са спријатељеним врстама и у социјалном миру. При посматрању чудноватe државе мрави неможемо пропустити а да се неопоменемо Дарвинови речи: да је мозак мрава може бити знаменитије организарин него мозак човека. Пак код тица, четвороноги и дворуки какви има дивни примера симпатичног солидаритета, који известне врсте спаја! Уздање у међусобну подпору од својих једне исте велике фамилије, улије свакоме појединоме више срчаности него исто има снаге. Мале слабе тичице често се одваже да нападну грабежљивца далеко од себе моћнијег. Гледали смо, како је говедарка заподела бој са врабцима, како су вране уживале, кад орла наљуте. У глинастим бреговима, који на далеком западу окружују реку Колорадо у Америци, мирно граде своја гњизда колоније од ласта подмизбрдицом, на којој се соко угњиздијо. Известне врсте тица немају скоро никаквог другог непријатеља осим човека, и живе, неогледајући на то, заштићене својим заједничким држањем, са сваким у миру, као н. пр. мали и велики папагаји по американским шумама, код ови у друштву живећи животиња допире осећај солидаритета до озбиљне верности и пожртвовања, да га не може ни човек већма развити, а ретко га довољно употреби. кад ловац рани ждраља у чопору летећег, пак овај хоће да падне, одма промену његови пратиоци формацију свога јата, и два неповређена подипиру лево и десно рањенога у његовом летењу. Мање тице придруже се тицама селицама, да ји преко средоземног мора прате. Посматрасмо шеве где у заједници се ждраловима преко мора лете, и требале помоћи или не, бар су биле благонаклоно примљене да с' њима у заједници лете. Како дакле јако противслови истина ономе песимистичком сватању, које у животу животинског царства невиде ништа друго но само борбу грабљиваца, који се са канџама и ноктима раздиру и крв своји жртава пију! Најбољи доказ тому, да борба за опстанак ни је једини владајући природни закон, и да се развитак живи створења шта више баш управо оснива на закону симпатије, пружа нам та чињеница, да се ни су најсретније развиле оне врсте, које су најбоље наоружане за грабеж и убијање, него оне, које, слабо и лоше за борбу наоружане, једна другу у толико марљивије подпомажу; није најсуровија животиња победила, него она, која има највише осећаја.

Књижевност и уметност.

Добили смо на приказ:

„Школски Одјек“ бр. 16. год. II. садржај: Једна штетна пракса у нашој автономији. Од Владислава Снанкова, учитеља. Српске средње школе у Угарској, (свршетак) од Андрије М. Матића гимн. професора. Прошлост и садашњост географске наставе (наставак). Српско школство у епархији темишварској у години 1896—97. Учитељски гласник. Белешке. Прикази. Књижевне вести.

„Земљораднички Пријатељ.“ Бр. 6 год. II. Уређује Јаша Томић. Садржај: Ратарска удружења у Русији (артеш-ортаклуци.) Дечја штедња. Просветно друштво. Ратарске пијавице. Обезбеђење ратара за случај болести, старости и смрти. Српским земљорадничким задругама. Вести. Нове књиге огласи.

Српски пчелар. Орган за српске пчеларе. Бр. 9. год. II. садржај: Утисци са пчелињака (песма). — Вештачки матичњаци — Шта уче младочелари? — Жаба у кошници — Дописи — Дописник Пабирци — Одговори. Излози у Ср. Карловци.

„Искра“, илустровани књижевни лист бр. 11. Садржина: Она, успомена од И. — Откривена тајна, песма од Шамиса, прдвео Р. Ј. Одавић. — Фрања Палацки, о стогодишњици његова рођења. — Ш' ћу, песма од Јелене. — Ватра се гаси, приповетка А. Г. — На раскршћу, песма Петефија, превео Борислав. — Новија лирика хрватска, од Мил. Живковића. — Јан Шћепанек. — На Бањици, песма од Јеле. — Модерна љубав, приповијетка Д. Ђ. Омчикуса. — Шумарева кћери дивна, песма од Владислава. — Уметност и морал, од дра М. Н. Јовановића. — Млава и Горњак, путничка црта М. Цветића. — Наша писма. — Уз наше слике. — Кроника: наука, књижевност, уметност. — Гласник. — Слике: Са Љубића, скица Ђ. Крстића. — Фрања Палацки. — Дворжак: Ухваћен лептир, — Јан Шћенаник. — Бањица. — Босанци. — Из Цариграда: Црква Св. Параскеве, цртао Ст. Тодоровић. — Из Цариграда: Српски гробови, цртао Ст. Тодоровић. — Са српскога Дунава: Град Голубац. — Из Србије: Вратна у Крајини, цртао проф. В. Тителбах.

Priručnik za političku upravnu službu. u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji. Napisao, sustavno uredio i protumačio Milan Smrekar tajnik kr. hrv. slav. dalm. zemalj. vlade. Svezak I, Ciena 1. kruna. Zagreb, 1898. Djelo ovo iznositi će oko 50 svezaka. Svaki 15 dana izlazi jedan svezak po 4 tiskana arka uz cienu od 50 novčića.

Мустава Рашид. Бујукдерска Венера са турског Хасан-Фелни наметак (* У Мостару, издање и штампа издавачке књижарнице Пахер и Кисића 1898.

Бакине приче за српску младеж написао Света књига I. Панчево 1898. издање уредништва „Споменка.“ Моме се добити код: Ивана Мартиновића учмтеља у Панчеву.

Свет. Ђоровић. Из моје домовине. — Цртице у Мостару. Издање и штампа издавачке књижарнице Пахер и Кисића 1898.

Љ. Јовановић. Српска књижевна задруга поводом V. и VI. кола њених књига. Отштампано из „Дела.“ Београд парна радикална штампарија 1898,

Одговор на приказ г. Стојана М. Протића у делу књ. 18. о моме делу „финансије и установе обновљене Србије“ од Мите Петровића. Београд 1898.

Изашла је из штампе књига:

ИМА ЛИ ПОМОЋИ НАШИМ ЗАНАТЛИЈАМА

(ЕКОНОМСКА СТУДИЈА)

ОД ЈАШЕ ТОМИЋА.

(Друго издање)

Цена 20 новч. 50 пара динарских. Величина 54 стране. У Новом Саду, штампарија српске књижаре браће М. Поповићи

Садржај: 1. Занатлијство у Угарској 2. Срби и занати. 3. Има ли помоћи? 4. Јесмо ли ми Срби способни за удружење? 5 Занатлијска удружења. 6. Две три на завршетку. Добити се може код писца и у књижарама. Препродавци имају рабат.

†

С тужним срцем јављамо свима сродницима, пријатељима и познаницима, да нам је мили муж односно отац, брат, свекар, шурак и деда

ЂОКА ЈЕФТИЋ

трговац у Ковиљ-Сентивану

напрасно капљом ударен 4. јуна т. г. преминуо.

Земни остатци покојникови предати су први дан Духова матери земљи.

Лака му црна земља била!

Приликом укопа чинодејствовали су осим месног пароха пречасног г. Стевана Стефановића и пречасна гг. Светозар Влашкалић парох мошорински и Иринеј Милаковић јеромонах ковиљски, којима се овим најусрдније захваљујемо.

Уједно се топло захваљујемо свима пријатељима и познаницима из места а нарочито пријатељима Мошоринцима, који су незаборављеног покојника нашега до вечне му куће отпратили, њему част указали, а нас у неизмерној тузи нашој утешили.

У Ковиљ-Сентивану 5. јуна 1898.

Адела Јефтић супруга, Др. Божидар Јефтић адвокат син, Ирина Јефтић рођ. Стајевић сна, Марија Крчадинац сестра, Макса Крчадинац шурак, Ђура и Јелена Јефтић унуци.

264

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Ред позоришних представа).

У четвртак 4. јуна први пут: **„Корак у страну“**. Награђена шаљива игра у 4 чина, од Вихерта, превео Јован Грчић.

У суботу 6. јуна први пут: **„Нов комад“**. Драма у 3 чина, написали Дон Мануел Гамајо и Баус, са шпанског превео Х. С. Давичо.

У недељу 7. јуна: **„Краљевић Марко и Арапин.“** Историјска слика у 5 чинова, с певањем и играњем, написао В. М. Миљковић, музика од Ф. Бола.

ОГЛАСИ.

За моју **мануфактурну радњу** требам добра помоћника, који ће у стању бити такову водити, а који говори српски, мађарски и немачки. Првеоство имају они, који су на овдашњој пијаци сервирали.

265 1—3 **Павле Вујашковић,** у Митровици.

БИЛИЈАР

нов, најновије врсте, само неколико дана употребљен, продајесе по повољној цени. Упитати се код долеподписаног власника

Д. Седмакова у Тителу.

261 2—3

За моју мануфактурну и шпецерајску радњу потребујем једног **старијег помоћника**, који је **мануфактури и шпецерају** вичан и који говори српски и немачки. Ступити може одма.

Јован Љубиша, у Новој Пазуви.

3—3 258

Рихтеров Анкер-Паин-Експелер

Liniment Capsici compos.

Овај чувени кућевни лек одржао је пробу и критику садашњег времена, јер се не мање већ од 28 година као поуздан лек употребљује, и то ублажава болове од реуме, костобоље, расхлађења и томе сличних патња и болести, да га и с ми лекари врло често болесницима прописују. Овај прави Анкер-Паин-Експелер, није никакво тајно средство за употребљавање, но прави народни кућевни лек, који због тога не би требао ни из једне куће да фали. За цену од 40 новч., 70 новч. и 1 фор. може се у свима лекарницама добити. Главно стовариште код **Josef v. Török Apotheker in Budapest.**

Код куповања треба пазити, те да се од преваре и штете сачува, треба сваку флашицу, која нема на себи ове ознаке (ленгера) и име Рихтер да ју врати натраг.

F. Ad. Richter & Cie k. u. k. Hoflieferant, Rudolstadt.

499 39—39

H. Kilchhauser

ГРАЦ.

Х. Килхаузеров изванредио њежан и пријатно мирисави

САПУН ЗА УМИВАЊЕ.

Прави глицерин-сапун од љубичице.

Прави сапун од јогорчевнне

111 Свугде се могу добити. 12—20

II. КР. УГАРСКА ПРИВИЛ. КЛАСНА ЛУТРИЈА

100.000 ЛОЗОВА 50.000 ДОБИТАКА, СВАКИ ДРУГИ ЛОЗ МОРА ДОБИТИ.

За трећу, четврту, пету и шесту класу исплаћују се још ниже назначени добитци у готову.

Главни згодитак шесте класе у срећном случају

1,000.000 КРУНА. — ПРЕМИЈА 600.000 КРУНА

1	згодитак	од	400.000	круна
1	згодитак	од	200 000	„
2	згодитка	од	100.000	„
1	згодитак	од	90.000	„
1	згодитак	од	80 000	„
1	згодитак	од	60.000	„
1	згодитак	од	40.000	„
5	згодитака	од	30.000	„
6	згодитака	од	20 000	„
3	згодитка	од	15.000	„
29	згодитака	од	10.000	„
65	згодитака	од	5.000	„
424	згодитка	од	2.000	„
750	згодитака	од	1.000	„
1210	згодитака	од	500	„
31.700	згодитака	од	200	„
3.900	згодитака	од	170	„
4.900	згодитака	од	130	„

Цена је за трећу класу класним лозовима, вучење на дан 6. и 7. јула 1898. год.: 1/1 цели лоз 32 фор., 1/2 пола 16 ф., 1/4 четврт 8 ф, 1/8 осмина 4 фор.

Код поруџбине поштом, молим да се приложе 25 новч. за листу и рекомандацију.

Ко жели класни лоз за свих шест класа, цена је целом лозу 80 фор.

Банкарска и мењачка радња главна колектура кр. угарске привил. класне лутрије

Мирослава Спаића у Митровици (ремској). 1—4 266

Одговорни уредник Константин Брадваровић.

Српска штампарија дра Свет. Милетића у Новом Саду.